

УДК: 316.334.2:001.895

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

А.М. Зоргач

Соціально-економічні системи відносно постійно функціонуючі формування передбачають впровадження різних змін для оптимізації діяльності, для забезпечення розвитку підприємства. У час підвищених стандартів і вимог до якості продукції та послуг, безпечності й умов виробництва продукції, швидкого розвитку НТП та швидкого застарівання одержаних знань і навичок, управління розвитком підприємств є необхідною умовою їх конкурентоспроможного існування.

Інновації, розвиток, соціально-економічні системи.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Упродовж тривалого часу учених-економістів цікавить дослідження питання розвитку соціально-економічних систем. Вплив на їх результативний розвиток різних факторів, що діють із зовнішнього та внутрішнього середовища існування соціально-економічних систем. Видатні учені Р. Нельсон, та С. Уинтер у своїй праці "Еволюційна теорія економічних змін" [6] досліджують вплив процесу проведення змін організації на розвиток соціально-економічної системи загалом. У роботах Дж. М. Кейнса [4] досліджується економічне зростання, як наслідок процесу розвитку і оновлення виробничої діяльності підприємства.

Вітчизняні вчені О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Н.М. Сіренко, Т.О. Гуренко присвятили багато праць дослідження розвитку підприємства, розкриваючи концептуальні засади формування локальних функціональних систем управління: інноваційного розвитку, результативності, конкурентоспроможністю [3].

Мета дослідження – постіндустріальна економіка, що базується на знаннях, тобто перетворення знань на виробничу силу, впливає і на сіль-

ське господарство. Аграрні підприємства адаптувалися до нових правил гри. На неможливо уявити виробництво сільськогосподарської продукції без використання добрив, засобів захисту рослин та великого різновиду техніки, установок, що полегшують працю сільськогосподарських працівників. Тільки в Державний реєстр внесено 7110 сортів і гібридів рослин, дозволених для вирощування, з них 53% – української селекції .

Саме розвиток техніки і технологій забезпечив спроможність отримувати високу врожайність сільськогосподарських культур. Повернення назад до «ручної обробки» сільськогосподарських угідь вже неможливе, адже населення Землі за останні 100 років збільшилось майже в 4,4 раза – з 1,6 млрд осіб у 1900 році до 7 млрд осіб у 2012 році. Причому, час мільярдного приросту скоротився зі 100 до 12 років відповідно до цього ж періоду. [2] Тому забезпечити населення продуктами харчування без використання технічних і наукових досягнень в аграрному виробництві не-можливо. На наш погляд, досить актуальним є дослідження інноваційного розвитку соціально-економічних систем в Україні.

Виклад основного матеріалу. Головним принципом процесу функціонування підприємств від планування виробництва, аналізу життєвих циклів виробництва, управління стратегіями розвитку підприємства тощо є, безумовно, розвиток організаційної структури, розвиток комерційної складової, та розвиток потенціалу підприємства загалом. Саме розвиток, а не рух вперед по прямій, тобто перехід в якісно інший стан виробничої діяльності, що гарантує конкурентоспроможність, стійкість та адаптацію до динамічних змін навколишнього середовища, а в кращому випадку і здатність передбачати та випереджувати несприятливі умови виробничої діяльності.

Коршунова О.Д. досліджує розвиток соціально-економічних систем, таких як процес формування, накопичення і використання стратегічних здатностей з метою забезпечення зовнішньої адаптації та внутрішньої інтеграції підприємства на ринках праці, капіталу й товарів відповідно до інтересів різних груп суб'єктів ринку. [5] Розділяючи дану точку зору, вважаємо, що здобуття і підтримання підприємством провідної позиції на ринку можливе за допомогою процесу формування та використання інноваційної діяльності у різноманітних формах її існування.

Обстеження інновацій за європейською методологією CIS було запроваджено з метою моніторингу інноваційної діяльності в Європі, а також для кращого розуміння інноваційних процесів і аналізу впливу інновацій на економіку, включаючи конкурентоспроможність, зайнятість, економічне зростання та структуру торгівлі.

Відповідно до третьої редакції Керівництва Осло, починаючи з обстеження CIS 2008, було введено нове вичерпне визначення інновацій, яке включає організаційні та маркетингові інновації. Саме цим видам інновацій було надано більшої ваги. При цьому, з метою збереження неперервності часових рядів, питання щодо витрат на інновації все ще обмежується витратами на продуктивні та процесові інновації. З метою узгодженості з даними попередніх обстежень, було зроблено розмежування

між підприємствами з технологічними та нетехнологічними інноваціями, що пов'язані з інновацією продукту і процесу [1].

За результатами досліджень щодо інноваційної діяльності в Україні за період з 2008 до 2010 рр., 4,5% впроваджували лише технологічними інноваціями (із загальної кількості обстежених підприємств), 11,2% – лише організаційними та маркетинговими інноваціями (нетехнологічними інноваціями). Рівень інноваційної активності підприємств усіх видів економічної діяльності, помітно зріс: частка інноваційних підприємств у сфері інформатизації зросла з 21,7% до 31,8%, у фінансовій діяльності – з 19,7% до 25,6%, інших послугах – з 16,0% до 19,9% [1].

У таблиці 1 розглянемо динаміку інноваційно-інвестиційної діяльності України протягом 2010–2011 рр., та процентне співвідношення 2011 до 2005 року.

1. Динаміка інноваційно-інвестиційної діяльності України*

Показники	Рік			2011 у % до 2005
	2005	2010	2011	
Витрати на інноваційну діяльність України, усього, млн. грн.	5751,6	8045,5	14333,9	249
з них: внутрішні НДР	-	818,5	833,3	-
зовнішні НДР	-	177,9	246,6	-
Придбання машин, обладнання та програмного забезпечення	3149,6	5051,7	10489,1	333
Придбання інших зовнішніх знань	243,4	141,6	324,7	133
Витрати на науково-технічні роботи, млн. грн.	5160,4	8995,9	9591,3	185
з них: за рахунок держбюджету	1711,2	3704,3	3859,7	225
за власний рахунок	338,5	872,0	841,8	248
Кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки (одиниць)	1510	1303	1255	83
Кількість працівників наукових організацій, осіб	170600	141100	134700	79
з них: доктори наук в економіці, осіб	4200	4500	4400	105
кандидати наук в економіці, осіб	17000	17000	16100	95

*Складено за даними держкомстату України [1].

Аналізуючи інноваційну діяльність у 2010 р. бачимо, що більше третини своїх витрат на інноваційну діяльність підприємства вклали у придбання машин, обладнання та програмного забезпечення для виробництва нових або значно поліпшених продуктів і послуг. Підприємствами надається перевага інвестування внутрішніх науково-дослідних робіт, що втричі більше, аніж на витрати на зовнішні НДР.

Однією з умов створення і впровадження інновацій є проведення досліджень і розробок на підприємстві або придбання їх результатів у сторонніх організацій. Отже, кожне десяте інноваційноактивне підприємс-

тво було задіяне у виконанні внутрішніх НДР, 5,0% – придбали їх результати у інших підприємств.

Хоча витрати на інноваційну діяльність і збільшилися, порівняно з 2005 роком, у неймовірних 200–300%, але слід зважати на девальвацію гривні протягом даного періоду, та на включення організаційних і маркетингових інновацій до інноваційної діяльності.

2. Кількість створених високих технологій у 2011р. за організаційно-правовими формами господарювання в Україні*

Показники	Всього	З них державні підприємства	Господарські товариства	Установи, заклади	Сільське господарство, мисливство, лісове господарство
Організації що створили високі технології	172	X	X	X	X
Кількість створених високих технологій	447	56	160	208	5
Всього					
Ступінь новизни:	380	46	139	173	5
нові для України					
Принципово нові	67	10	21	35	-
За держ. контрактом	81	1	2	75	1
Кількість охоронних документів у створених технологіях, у тому числі					
На винахід	274	36	86	139	6
Корисна модель	560	31	96	427	7
Промисловий зразок	165	1	36	-	2
патентна чистота	31	6	24	-	-

*Складено за даними держкомстату України [1].

Із загальної кількості створених високих технологій в Україні лише близько 15 % є принципово новими, а 85% – нові для України. 18 % від загальної кількості створених високих технологій створено за державним контрактом, що вказує на позитивну тенденцію та зацікавленість держави до розвитку інноваційної діяльності в країні.

На нашу думку, для досягнення ефективної виробничої діяльності соціально-економічним системам необхідно більш активно впроваджувати інноваційні технології та техніку в процесі виробництва й співпрацювати на довготривалій основі з організаціями, які виконують наукові дослідження й розробки.

Звісно, інноваційний розвиток держави та соціально-економічних систем зокрема – процес що потребує об'ємного фінансування протягом тривалого часу, а сільськогосподарська галузь тим паче.

Останніми роками спостерігається тенденція до збільшення обсягів експорту сільськогосподарської продукції. У 2012 році її об'єм сягнув 18,2 млрд дол. США – це майже четверта частина від усього обсягу експорту країни. Такий динамічний розвиток галузі надає позитивну характеристи-

ку, що підвищує ступінь заінтересованості кредиторів та інвесторів стосовно сільськогосподарської галузі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В Україні протягом 2010–2012 рр. 24 % інноваційно активних підприємств співпрацювали з іншими підприємствами й організаціями (університетами, державними науково-дослідними інститутами тощо). Налагодження взаємозв'язків, обмін інформацією, обізнаність підприємців щодо досягнень в науковій сфері діяльності є важливими складовими інноваційного розвитку. І саме держава, використовуючи свої важелі керування, має стати тим «містком» посилення взаємозв'язків між підприємницьким сектором і сектором вищої освіти.

Список літератури

1. Державна служба статистики України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Вікіпедія, вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.wikipedia.org>
3. Гудзинський О.Д. Система менеджменту інституціональної трансформації економіки України (теоретико-методологічний аспект): колективна монографія за загальною редакцією О.Д. Гудзинського. – К. : Агра Медіа Груп, 2012. – 771 с.
4. История экономических учений (современный этап) : учебник / под общ. ред. А.Г. Худокормова. – М. : ИНФРА-М, 2002. – 720 с.
5. Коршунова Е.Д. Моделирование процесса адаптивного управления организационным развитием предприятия инвестиционно-промышленной сферы // Менеджмент в России и за рубежом. – 2004. – № 2. – С. 34–39.
6. Нельсон Р. Эволюционная теория экономических изменений / Р. Нельсон, С. Уинтер. – М. : Финстатинформ, 2000. – 474 с.

Рассмотрено, что социально-экономические системы – относительно постоянно функционирующие формирования, которые предвещают ввод различных изменений для оптимизации деятельности и обеспечения развития предприятия. В период повышенных стандартов и требований к качеству продукции и услуг, безопасности и условий производства продукции; стремительным развитием НТР и быстрое устаревание полученных знаний и навыков, управление развитием предприятий – необходимое условие их конкурентоспособного существования.

Иновации, развитие, социально-экономические системы.

As stated in the article, the socio-economic system is relatively continually function form that mean introduction of various modifications to optimize activity and provide the development of the enterprise. In the period of high standards and increased requirements for product quality and services, conditions of production and their safety; the rapid development of scientific and technological revolution and rapid obsolescence of knowledge and skills,

the management of enterprise development is a necessary condition for the competitiveness of their existence.

Innovation, development, socio-economic systems.